

قرآن کریم و فرهنگ‌سازی مصرف‌مدبرانانه

حضرت آیت‌الله العظمی‌ غمینه‌ای ■

این مقاله مستند به تفسیر موضوعی موسسه‌های امام‌مجاهدین در ایام پوز سال ۸۸ هجری قمری است

■ چکیده:

به ضرر آحاد و اشخاص ماست. ریشه (اسراف) در تجمل‌گرایی‌ها، چشم و هم‌چشمی‌ها، هوسرانی افراد، بی‌توجهی در هزینه کردن منابع مالی، عادت به ولخرجی و ولنگاری در مصرف، بی‌برنامه‌گی در تولید (مصرف) و عدم فرهنگ‌سازی الگوی صحیح مصرف و مدیریت مدبرانانه و عاقلانه آن است.

در آیات شریفه‌ی قرآن بارها راجع به پرهیز از اسراف در امور اقتصادی تأکید شده است. وقتی جامعه‌ای دچار بیماری (اسراف) شد از لحاظ فرهنگی و اجتماعی لطمه می‌بیند و بر روی آن تأثیر منفی می‌گذارد. بنابراین مسئله صرفه‌جویی و اجتناب از اسراف فقط یک مسئله اقتصادی نبوده و جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی

■ کلید واژه:

دهه‌ی پیشرفت و عدالت، مفهوم پیشرفت و عدالت، قرآن کریم و فرهنگ‌سازی مصرف مدبرانانه

هم دارد. براساس بررسی و تحقیقات میدانی و آمارهای تکان‌دهنده (اسراف) آینده کشور را تهدید می‌کند. ما در زمینه‌ی مصرف و در زمینه‌ی هزینه کردن منابع مالی کشور دچار نوعی بی‌توجهی یا ولخرجی و ولنگاری در مصرف و به عبارت دیگر (اسراف) هستیم. بسیاری از منابع کشور شاید بخش مهمی از منابع کشور در همه‌ی زمینه‌ها، چه در زمینه‌ی شخصی و خانوادگی و چه در زمینه‌های عمومی صرف (اسراف)‌ها و زیاده‌روی‌های ما در مصرف می‌شود. ما بایستی مصرف کردن مدبرانانه را مدیریت کنیم، مصرف کردن بی‌رویه و بدون منطق و بدون تدبیر عقلانی به ضرر کشور و

■ دهه‌ی پیشرفت و عدالت:

سال ۸۸ اولین ساله دهه‌ی چهارم انقلاب است که به نام (دهه‌ی پیشرفت و عدالت) نامیده شده است علت نامگذاری این دهه بنام (دهه‌ی پیشرفت و عدالت) آمادگی‌های بسیار وسیع و عظیمی است که در کشور عزیزمان برای پیشرفت و عدالت به وجود آمده است. این آمادگی‌ها به ملت بزرگ و مصمم ما اجازه

می‌دهد که یک جهش و یک گام بلند و یک حرکت پر شتاب و بزرگی به سمت پیشرفت و عدالت بردارد. چند عنصر در این آمادگی‌ها تأثیر زیادی داشته است که این عناصر عبارتند از:

■ حضور نسل جوان پر نشاط، دانا و تحصیل کرده در میدان‌های تحقیق و فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی

■ زیرساخت‌های علمی، صنعتی، ارتباطی، زیستی، نظامی و امنیتی کشور

■ تجربه‌های ذی‌قیمت نخبگان و مسئولان کشور در مواجهه‌ی با مشکلات گوناگون

برای رسیدن به پیشرفت و عدالت همه باید تلاش و کار کنند تا پیشرفت همه جانبه در کشور تحقق یابد این ملت شایسته و سزاوار پیشرفت است ابعاد این پیشرفت عبارتند از:

■ پیشرفت در اخلاق و معنویت

■ پیشرفت در دانش و فناوری

■ پیشرفت در اقتصاد — ملی و عزت بین‌المللی

■ پیشرفت در تولید ثروت ملی

■ پیشرفت در وحدت و انسجام ملی

■ پیشرفت در امنیت، قانون‌گرایی و انضباط اجتماعی

■ پیشرفت در رشد درک سیاسی و قدرت تحلیل سیاسی

■ پیشرفت در رفاه عمومی

■ پیشرفت در ارتقای بهره‌وری

تحقق این پیشرفت‌ها نیازمند مسئولیت‌پذیری، عزم و اراده‌ی ملی، تحرک و برنامه‌ریزی و عدالت اجتماعی است. پیشرفت اگر با عدالت همراه نباشد، پیشرفت مورد نظر اسلام نیست.

■ مفهوم پیشرفت و عدالت:

■ مفهوم پیشرفت:

پیشرفت ارتقای معقول و درست در همه‌ی ابعاد با تحرک و برنامه‌ریزی، مسئولیت‌پذیری و عزم و اراده‌ی ملی است مقصود ما از پیشرفت رشد همه جانبه ملت در ابعاد مختلف است پیشرفت در یک جهت محض نیست از همه‌ی ابعاد در کشور، این ملت، شایسته و سزاوار پیشرفت است، پیشرفت در تولید ثروت ملی، پیشرفت در دانش و فناوری، پیشرفت در اقتدار ملی و عزت بین‌المللی، پیشرفت در اخلاق و معنویت، پیشرفت در امنیت کشور (هم امنیت اجتماعی و هم امنیت اخلاقی برای مردم)، پیشرفت در ارتقای بهره‌وری، پیشرفت در قانون‌گرایی و انضباط اجتماعی، پیشرفت در وحدت و انسجام ملی، پیشرفت در رشد سیاسی و قدرت تحلیل سیاسی، ملت ما باید در همه‌ی این زمینه‌ها پیشرفت کند.

■ مفهوم عدالت:

عدالت یک واژه‌ی بسیار عمیق و وسیعی است که بایستی خطوط اصلی آن را جستجو و پیدا کرد. به نظر ما عدالت، کاهش فاصله‌های طبقاتی است، کاهش فاصله‌های جغرافیایی است، عدالت یعنی از بین رفتن فقر و محرومیت، تبعیض و نابرابری، عدالت یعنی برابری در استفاده‌ی از امکانات و فرصت‌ها برای همه‌ی آحاد کشور. یکی از مصداق‌های عدالت، مبارزه با فساد مالی و اقتصادی است که بایستی جدی گرفته شود. تلاش‌های خوبی هم انجام گرفته و دارد انجام می‌گیرد اما مبارزه‌ی با فساد، کار دشواری است و نیازمند مدیرانی معتقد و مؤمن به مبانی دین که دارای شجاعت، اخلاص، تدبیر و عزم راسخ باشند است.

■ اقدام اساسی:

یک اقدام اساسی در زمینه‌ی همین

مقابل دیدگان خود داشته باشد.

۲- به عنوان یک سیاست اساسی در خطوط برنامه‌ریزی‌ها در سطوح مختلف اعمال و پیگیری نماید.

پیشرفت و عدالت، مسئله‌ی مبارزه با اسراف و حرکت در سمت اصلاح الگوی مصرف، جلوگیری از ولخرجی‌ها و تضييع اموال جامعه است این مسئله بسیار مهمی است ما بایستی مسئله صرفه‌جویی را در خطوط اساسی برنامه‌ریزی‌هایمان در سطوح مختلف اعمال کنیم.

■ تعاریف صرفه‌جویی و اسراف:

■ قرآن و روایات در فرهنگ‌سازی مصرف

مدبرانه:

در آیات شریفه‌ی قرآن بارها راجع به پرهیز از اسراف در امور اقتصادی تأکید شده است قرآن می‌فرماید:

صرفه‌جویی به معنای مصرف نکردن نیست، بلکه صرفه‌جویی به معنای درست مصرف کردن، بجا مصرف کردن، ضایع نکردن مال، مصرف را کارآمد و ثمربخش کردن است.

«كلوا و اشربوا و لا تسرفوا انه لا يحب المسرفين»

بخورید و بیاشامید و اسراف مکنید که خدا اسرافکاران را دوست نمی‌دارد.

در آیه‌ی شریفه‌ی دیگر آمده است:

اسراف در اموال و اقتصاد این است که انسان مال را مصرف کند، بدون اینکه این مصرف اثر و کارایی داشته باشد و به عبارت دیگر مصرف بیهوده، مصرف هرز و در حقیقت هدر دادن مال است.

■ آسیب‌شناسی بیماری اسراف:

«كلوا من ثمره لذا اثمر و اتوا حقه يوم حصاده و لا تسرفوا انه لا يحب المسرفين»

از میوه درختان باردار بخورید و روز چیدن حق مستحقان را بدهید و اسراف مکنید که خدا مسرفان را دوست نمی‌دارد. اعراف(۷)/۳۱.

و در آیه‌ی دیگر آمده است:

«و اهلکنا المسرفين»

و مسرفان را هلاک کردیم. انعام(۶)/۱۴۱.

اسراف و زیاده‌روی در مصرف ریشه در عادت‌های ما، سنت‌های ما، روش‌های غلطی که از این و آن یاد و گرفته‌ایم، در تجمل‌گرایی‌ها، چشم و هم چشمی‌ها، هوسرانی افراد، بی‌توجهی‌ها، ولنگاری‌ها، بی‌برنامه‌گی‌ها و عدم مدیریت مدبرانه مصرف است. امروز در کشور مصرف ما به نسبت از تولیدمان بیشتر است این کشور را به عقب می‌برد و ضررهای مهم اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر ما وارد می‌کند.

■ راهکار:

اسراف آینده کشور را تهدید می‌کند ما بندگان خدا هستیم اینها حرف دین است و روایات فراوانی در این زمینه وجود دارد. در روایت داریم که کسی میوه‌ای را خورد و نیمی از میوه مانند آن را دور انداخت: امام (علیه‌السلام) به او نهیب زد که اسراف کردی، چرا انداختی؟ در روایات ما هست که از دانه‌ی خرما استفاده

لزوم صرفه‌جویی و مبارزه‌ی با اسراف ایجاب می‌کند که جامعه ما آن را:

۱- به‌عنوان یک شعار همیشگی در

■ قوه‌ی مقننه و قوه‌ی مجریه موظفند به برنامه‌ریزی و قانون‌گذاری و اجرای قانون با قاطعیت

■ اصلاح شبکه‌های برق و آب و سایر انرژی‌ها

■ کاهش مصرف آب خانگی و اصلاح آبیاری با صرفه در کشاورزی

■ بازیافت آب و صیانت از سدها و شبکه آبرسانی

■ تولید آرد خوب، نگهداری درست، پخت خوب و مصرف درست

■ صرفه‌جویی و پرهیز از خرید کردن‌ها و مصرف کردن‌های غیر مدبرانه و غیر عقلانی

■ پیشنهاد‌های مناسب

■ سرمایه‌گذاری در امر تولید (خرید سهام و افزایش تولید)

■ قدرت یابی برای انفاق به فقرا

■ تلاش برای رشد و پیشرفت و تحقق عدالت در سطح جامعه

کنید. امام صادق (علیه‌السلام) دستور داد تا برای میهمانان خرما بیاورند، یکی از آنها پس از خوردن خرما هسته‌ی آن را پرت می‌کرد، امام صادق (علیه‌السلام) دست او را گرفت و فرمود: چنین مکن که این کار تبتذیر به شمار می‌آید و خدا فساد از جمله تبتذیر را دوست نمی‌دارد.

باید خودمان را اصلاح کنیم، باید الگوی مصرف جامعه و کشور اصلاح شود. ما الگوی مصرفمان غلط است. چگونه بخوریم؟ چه بخوریم؟ چه بیوشیم؟ و چه بخریم و چگونه هزینه کنیم؟ همه‌ی اینها باید اصلاح شود و مناسب با یک جامعه اسلامی عدالت محور بشود.

■ مصادیقی از اسراف و تبذیر در جامعه اسلامی

■ زمینه‌های فردی:

■ اسراف در خرید و مصرف نان

■ اسراف و تبذیر در میهمانی‌ها و غذاهای تهیه شده

■ اسراف در پوشاک و تلفن همراه و وسائل آرایش

■ اسراف و تبذیر در تجملات زندگی و تزیینات داخل خانه

■ اسراف در مسافرت‌ها و رفت و آمدهای غیر ضروری و بیهوده

■ زمینه‌های ملی:

■ اسراف در انرژی (نفت، گاز، گازوئیل، بنزین، برق و ...)

■ اسراف در برق (فروخته بودن شبکه‌های ارتباطی انتقال برق، سیمای برق و ...)

■ اسراف در آب (شبکه‌های آبرسانی و فاضلاب)

■ اسراف در امکانات اداری (تجملات و تزیینات اتاق کار دولت از جمله مبلمانهای گوناگون ...)

■ راهکارهای اصلاح